

ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ

ଶିବଦାସ ଘୋଷ

ପ୍ରକାଶକଙ୍କ କଥା

୧୯୬୪ ମସିହାର ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସଂହତି ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍ଢେନ୍ସନରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଆମର ପ୍ରିୟ ନେତା ଓ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଏ ଯୁଗର ଅନ୍ୟତମ ବିଶିଷ୍ଟ ମାର୍କ୍ସବାଦୀ ଚିନ୍ତାନାୟକ କପ୍ରେଡ୍ ଶିବଦାସ ଘୋଷ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ । କେତେକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ବଶତଃ ସେ ଉକ୍ତ କନ୍ଢେନ୍ସନରେ ଯୋଗଦେଇ ନପାରି କନ୍ଢେନ୍ସନର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ଲିଖିତ ଭାଷଣ ପଠାଇଥିଲେ ।

ଯଦିଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟାର ସମସ୍ତ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ପୂଜ୍ଞାନୁପୂଜ୍ଞ ଆଲୋଚନା ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ହେବା ଦରକାର, ତେବେ ବି ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତିକାଟି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା, ଏହାର କାରଣ ଏବଂ ଆମ ସମାଜରୁ ଏହାର କୁପ୍ରଭାବକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବିଲୋପ କରିବାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ତୋଳିଧରିବାରେ ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଆମର ଦୃଢ଼ ଆଶା । ଭାରତୀୟ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇ ଏହି ପୁସ୍ତିକାର ତିନଟି ସଂସ୍କରଣ ନିଃଶେଷିତ ହୋଇଗଲାଣି । ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇ ତିନିଥର ପ୍ରକାଶ ହୋଇସାରିଛି । ଏହାର ଚତୁର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ ଅବସରରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ, ଆମ ଦେଶରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରଠାରୁ ବିଶେଷ କରି ବିଗତ କିଛି ବର୍ଷ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ଯେପରିଭାବରେ ଜନଜୀବନକୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରୁଛି, ତାହା ଇତିହାସରେ ବିରଳ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ବିଶେଷଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ଏହା ଯେଭଳି ଭୟଙ୍କର ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତାକୁ ମୁକାବିଲା କରି ଜନଗଣଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିର ସୈନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ମହାନ ଧ୍ଵଜାକୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵରେ ତୋଳିଧରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ପାଳନ କରିବ ବୋଲି ଆମର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ଵାସ ।

ଅନୁବାଦ ଓ ମୁଦ୍ରିଣ ଜନିତ ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦାୟୀ ।

ଏସ୍.ୟୁ.ସି.ଆଇ(କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ)

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ କମିଟି

ତା ୨୪ ଏପ୍ରିଲ, ୨୦୧୬

୬୧,ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀନଗର, ଶିଶୁପାଳଗଡ଼

ଭୁବନେଶ୍ଵର

ଧର୍ମେନ୍ଦ୍ର ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ

ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ

ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ ଓ ପ୍ରତିନିଧି ଭାତୃବୃନ୍ଦ,

ମୋତେ ଆପଣମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦର୍ ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧିଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥିବାରୁ ଉଦ୍ୟୋଗମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଛି । ଭାରତରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ଶାନ୍ତି ଓ ମୈତ୍ରୀ ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ପାଇଁ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦର୍ ଘୋଷିତ ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ସମର୍ଥନ କରୁଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବେ ମୁଁ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଆଲୋଚନାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିଥିଲେ, ବିଶେଷଭାବେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା ଯୋଗୁ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏଣୁ, ଆପଣମାନଙ୍କ ବିଚାରାର୍ଥେ ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ମୋର ମତାମତ ପଠାଉଛି । ଏହି ଉପଲକ୍ଷେ, ମୋ ତରଫରୁ ତଥା ଆମ ଦଳ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଯୁନିଟି ସେକ୍ଟର ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ(କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ) ତରଫରୁ ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦକୁ ଭ୍ରାତୃସୁଲଭ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଉଛି ଓ ଏହାର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ସାଫଲ୍ୟ କାମନା କରୁଛି ।

କେବଳ ମାନବିକ ଆବେଦନ ଫଳପ୍ରସ୍ତ ହେବ ନାହିଁ

ବନ୍ଧୁଗଣ, ସମସ୍ୟାଟିର ଗୁରୁତ୍ଵକୁ କୌଣସି ଦିଗରୁ ହାଲୁକାଭାବେ ଦେଖିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ହିଂସା ଭଳି ବିପଜ୍ଜନକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧି ମୂଳରେ ଥିବା କାରଣଗୁଡ଼ିକର ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନିମିତ୍ତ ସଠିକ୍ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ ଅତି ଜରୁରୀ । ଯଦି ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍ଢେନ୍ଦ୍‌ସନ୍ଦ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାବାଦ ଏବଂ ଏହାର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ କୁପ୍ରଭାବକୁ

ନିନ୍ଦାକରି ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ରକ୍ଷା ସକାଶେ ସଦିକ୍ଷା ପୋଷଣ କରି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦିତ ହେଲା ବୋଲି ମନେକରିବ, ତାହେଲେ ଏହା ତାର ଘୋଷିତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହାସଲ କରିବାରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ । କାରଣ, ଖାଲି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ନିନ୍ଦା କରି ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଓ ମୈତ୍ରୀର ଗୁଣଗାନ କରି ସଭାମଞ୍ଚରେ ଭାଷଣ ଦେଲେ ଯଦି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରନ୍ତା, ତେବେ ବହୁ ଆଗରୁ ଅମ ଦେଶରେ ଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି । ଦେଶବନ୍ଧୁ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭଳି ମହାନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ, ଯେଉଁମାନେ କି ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସନ୍ଦେହାତୀତଭାବେ ବିପୁଳ ଆତ୍ମା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ କ’ଣ ଏପରିଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ନିନ୍ଦା କରି ନାହାନ୍ତି, ନା’ ଏ ଦେଶରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ରକ୍ଷାର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତାର ମହିମା ଜୟଗାନ କରି ନାହାନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ବଳ୍ଲୁତା ଓ ଭାଷଣରୁ ଫଳାଫଳ କ’ଣ ମିଳିଛି ? ସେ ସମୟରେ ଇପ୍ସିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଠାରୁ ଆମେ ଯେତେ ଦୂରରେ ଥିଲୁ, ଆଜି ବି ସେହି ଦୂରତ୍ୱ ଚିକେ ହେଲେ ବି କାମି ନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ମାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ, ପୂର୍ବଭଳି ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରରୋଚନା ଦ୍ୱାରା ଏହା ଜୟନ୍ୟତମ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ହିଂସ୍ରତା ଓ ଉନ୍ମତ୍ତତାର ରୂପ ନେଉଛି । ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଫଳତାର କାରଣ କିନ୍ତୁ ଏହା ନୁହେଁ ଯେ, ଏହାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ନେତାମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତାର ଅଭାବ ଥିଲା, ବରଂ ସଠିକ୍‌ଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ମୂଳ ଉତ୍ସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ତାହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସଠିକ୍ କର୍ମପଦ୍ଧା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷମତା ହିଁ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେବଳ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥ, ଧର୍ମୀୟ ସହନଶୀଳତା ଓ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ନାଆଁରେ ଆବେଦନ କରି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ଚିକିଏ ହେଲେ ବି ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଯଦି ଆମେ ଏକା ପଦ୍ଧା ଗ୍ରହଣ କରୁ ଏବଂ ଆମ ଦେଶର ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ

ବିପ୍ଳବକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାର କଷ୍ଟକର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଏତେଇ ଯାଉ, ତାହାହେଲେ ଆମେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୁଫଳ ଆଶା କରିପାରୁନା ।

ସଠିକ୍ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ପଥ

ବନ୍ଧୁଗଣ, ମୋର ଆନ୍ତରିକ ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯଦି ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାରି ଅନୁଭୂତି ପ୍ରତି ଚିକିଏ ବି ଆତ୍ମାତ ଦେଇଥାଏ, ତେବେ ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିବେ ନାହିଁ । ଜଣେ ଭ୍ରାତୃପ୍ରତିମ ପ୍ରତିନିଧିଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ପରିଣତି ପ୍ରତି ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଉଦ୍‌ବେଗ ତଥା ସେହି ସବୁକୁ ଆମ ଦେଶର ସାମାଜିକ-ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରୁ ବିଲୋପ କରିବା ସକାଶେ ଆପଣମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ମନୋଭାବର ଅଂଶାଦାର ହୋଇ ମୁଁ ବିନୀତ ନିବେଦନ କରେ କି, ମୋ କଥାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଆପଣମାନେ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ, ସଂସ୍କାରମୁକ୍ତ(unbiased) ମନୋଭାବ ନେଇ ବିଚାର କରିବେ । ମୋ ମତକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବାର ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଆପଣମାନଙ୍କର ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ସେ ସବୁକୁ ଯୁକ୍ତିବିଜ୍ଞାନର କଷ୍ଟି ପଥରେ ପରଖି ନେବା ସକାଶେ ମୁଁ ନିବେଦନ କରୁଛି । ଆପଣମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏତିକିମାତ୍ର ମୋର ଅନୁରୋଧ । ଗତ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କଲିକତାସ୍ଥ ଦିଲ୍ଲୀ ଭବନରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନଭେନ୍‌ସନରେ କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଗଠକଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣିବା ଏବଂ କନଭେନ୍‌ସନର ଚିଠା ଇସ୍ତାହାର ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ମୋ ମତରେ, ଜାତୀୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନଭେନ୍‌ସନର ଏହି ନେତୃବୃନ୍ଦ ଓ ସଂଗଠକମାନେ ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ଧର୍ମୀୟ ସହନଶୀଳତା, ଶୁଭବୁଦ୍ଧି ଓ ଆମର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜାତୀୟତାଭାବକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାପାଇଁ କେବଳ ମାନବିକ ଆବେଦନ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତା ପ୍ରତି ତିଳେହେଲେ ସନ୍ଦେହ ନରଖି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏକଥା ନ କହି ରହି ପାରୁନାହିଁ ଯେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ତାହା ବିଫଳ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ଯେମିତ ଅତୀତରେ ହୋଇଛି-କାରଣ ଏହା ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତି । ପ୍ରାୟ ସବୁ ଧର୍ମର ମହାପୁରୁଷମାନେ ଆମକୁ ଧର୍ମୀୟ ସହନଶୀଳତାର ଅନୁଶୀଳନ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି କି ?

ସେ ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ସାମାଜିକ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ବିଷ ଦୂରୀକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଉପଦେଶାବଳୀ କୌଣସି କାମରେ ଲାଗିନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତାର ଅଭାବ ଥିଲାବୋଲି ଯେ ଏହା ହୋଇନାହିଁ ତା ନୁହେଁ, ପ୍ରକୃତପକ୍ଷେ ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ଏହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସଠିକ କର୍ମପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ହିଁ ଏହାର ମୂଳ କାରଣ । ସୁତରାଂ, ଯଦି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍ଦେନସନ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ, ତେବେ ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ମୂଳ କାରଣକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏବଂ ଏହାର ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ସଠିକ କର୍ମ ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଧର୍ମୀୟ ସହନଶୀଳତାର ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବ ନାହିଁ; ବରଂ ସଠିକ କର୍ମ ପଦ୍ଧତି ହିଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରେ ଧର୍ମୀୟ ସହନଶୀଳତା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ୱର ବ୍ୟର୍ଥତା

ମୂଳ ବିଷୟଟି ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ମନେକରେ ଆମର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଦେଇ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସେହି ଅଂଶକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଇତିହାସ ନାଆଁରେ ଇତିହାସକୁ ବିକୃତ କରି ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଚାର କରିଥାନ୍ତି ଯେ, ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜାତୀୟ ଏକାତ୍ମକରଣ ତ ଦୂରର କଥା, ଏପରିକି ଏହି ଦୁଇ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ମିଳନ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଦୁଇ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଚରମ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାବାଦୀ ଅଂଶ । ଯେତେ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ, ଯେତେ ଜୋର ଦେଇ କୁହାଯାଉନା କାହିଁକି, ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅଯୌକ୍ତିକ ଏବଂ ଘଟଣା ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ନୁହେଁ । ଏହା ହିଂସ୍ର ଜାନୁଆରର କୁଞ୍ଜ ଗର୍ଜନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଆମେ କେମିତି ଭୁଲିଯିବୁ ଯେ, ବର୍ମାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ବିରାଟ ଅଂଶ ମୁସଲମାନ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଏକ ଜାତି ହିସାବରେ ସେମାନେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛନ୍ତି ? ଇନ୍ଦୋନେସିଆର ଜନଗଣ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଜାତି ଭାବେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛନ୍ତି, ଯଦିଓ ସେଠି ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣ ରହିଛନ୍ତି । ଚୀନ ଓ ସୋଭିଏତ୍ ୟୁନିୟନରେ ମଧ୍ୟ ମୁସଲମାନ ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା

ନଗଣ୍ୟ ନୁହେଁ; ଅଥଚ ଚୀନ ଓ ସୋଭିଏତ୍ ଯୁନିୟନରେ ମଧ୍ୟ ଜନଗଣ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ଜାତିଭାବେ ଗଢି ଉଠିଛନ୍ତି । ଭାରତ ବା ପାକିସ୍ତାନରେ ଯେପରି ମଝିରେ ମଝିରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥାଏ, ସେ ସବୁ ଦେଶରେ ସେପରି ଘଟେ ନାହିଁ । ଏସବୁ କୌଣସି ଦେଶର ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣ ପୃଥକ ଜାତୀୟ ସଭା ଦାବି କରି ନାହାନ୍ତି ବା କରୁ ନାହାନ୍ତି- ଯେମିତିଭାବରେ ପ୍ରାକ୍ ବିଭକ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ମୁସଲମାନ ନେତୃତ୍ୱ ଦାବି କରିଥିଲେ ।

ଏସବୁ କୌଣସି ଦେଶରେ, ଆମ ଦେଶ ପରି ମୁସଲମାନ ଓ ଅଣମୁସଲମାନ ଜନଗଣଙ୍କୁ ଉପଲକ୍ଷ କରି ଦେଶ ବିଭାଜନର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଘଟି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଅନେକେ ଏ ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି ବାଦି ପାରନ୍ତି ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ନିଜର ଔପନିବେଶିକ ଶାସନ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷାକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଦେଶରେ ଡିଭାଇଡ୍ ଏଣ୍ଡ ରୁଲ୍ (ଭେଦ ଓ ଶାସନ) ନୀତି ଚାଲୁ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଣୋଦିତଭାବେ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିରୋଧୀ କରିଥିଲେ । ନିଃସନ୍ଦେହଭାବେ ଏହା ସତ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ସେହି ଡିଭାଇଡ୍ ଏଣ୍ଡ ରୁଲ୍ ନୀତିଟିକୁ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ'ଣ ଅନୁସରଣ କରି ନାହାନ୍ତି ? ଏହା କ'ଣ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ଓଲନ୍ଦାଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ବି ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମରତ ଇନ୍ଦୋନେସିଆ ଜନଗଣଙ୍କ ଐକ୍ୟରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତବର୍ଷର ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଥିଲେ ? ତେବେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ଦେଶ ଭିତରୁ କେବଳ ଭାରତବର୍ଷରେ ହିଁ କାହିଁକି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଏପରି ବିଶେଷ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା- ଯାହାର ପରିଣତିରେ ବାରମ୍ବାର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ଘଟୁଛି, ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣ ପୃଥକ ଜାତୀୟ ସଭା ପାଇଁ ଦାବି ବାଦିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷରେ ଧର୍ମ ଭିତ୍ତିରେ ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱିଧା ବିଭକ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି ?

ଭାରତୀୟ ଅବସ୍ଥାର ଏହି ବିଶେଷତ୍ୱ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଯାଇ କେବଳମାତ୍ର ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକମାନଙ୍କର ଡିଭାଇଡ୍ ଏଣ୍ଡ ରୁଲ୍ ନୀତିର ଦୃଢ଼ ଦେବା ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆନୁପ୍ରତାରଣା ଓ ଆମର ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ

ରହିଥିବା କେତେକ ମୌଳିକ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା । ସ୍ୱାଭାବିକଭାବେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଏ ଦେଶର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ଜାତୀୟମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିବାର ଅନ୍ୟତମ କୌଶଳଭାବେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଶେଷତଃ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶତ୍ରୁତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଐକ୍ୟ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷରେ ‘ଏକ ଜାତିଗଠନ’ର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବିଘ୍ନିତ କରିଥିଲେ । ତଦାନନ୍ତର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସକମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ଭଲ କିଛି ଆଶା କରିବା ଏକମାତ୍ର ନିପଟ ମୁର୍ଖ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ । ଏହାଛଡା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଔପନିବେଶିକ ଦେଶରେ ସର୍ବଦା ଜାତୀୟତା ବିରୋଧୀ କେତେକ ଶକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସହିତ ସହଯୋଗିତା ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧ କରିଥାନ୍ତି । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସହିତ ଆପୋଷକାମୀ ଆମ ଦେଶର ଏହି ଜାତୀୟତାବାଦ ବିରୋଧୀ ଅଂଶଟିର ପ୍ରତିନିଧି ରାଜା, ନବାବ, ଜମିଦାର, କଂପ୍ରାଡର ବୁଢ଼ୁଆ, ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଅଧିକାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଦଲାଲମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ, ସେମାନଙ୍କର କାଏମା ସ୍ୱାର୍ଥ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଭାରତବର୍ଷରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସକ ଡିସ୍ଟି ରହିବା ଦରକାର । ସୁତରାଂ ଏହିସବୁ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଜାତୀୟତାବାଦ ବିରୋଧୀ ଭୂମିକା ଆଦୌ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ନଥିଲା । ଏପରିସ୍ଥଳେ, ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ମୂଳଧାରାରୁ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନକରି ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଦଲାଲମାନେ ଯେ ଅପଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇବେ ଏକଥା ତ ମୂଳରୁ ଜଣାଥିଲା । ମାତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଏହି ଅପଚେଷ୍ଟାକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଆମର ଜାତୀୟତାବାଦୀ ନେତୃତ୍ୱ କ’ଣ କୌଣସି ବାସ୍ତବ କର୍ମପଦ୍ଧା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ? ଯଦି ନକରିଥାନ୍ତି, ତେବେ କେବଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦିଦେଇ ଆମେ ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ପାଇପାରୁ, କିନ୍ତୁ ତାହା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ୟାର ଅସଲ କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେହି କାରଣରୁ ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଉଭୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ଗଢି ତୋଳିବାରେ ଆମେ କାହିଁକି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲୁ, ତାହା ପୁଞ୍ଜୀନୁପୁଞ୍ଜ

ରୂପରେ ବିଚାର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଜି ଆମର ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରେ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଜାତି ଗଠନର ଇତିହାସ

ଏହି ବ୍ୟର୍ଥତାର କାରଣ ଆମ ଦେଶର ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ତଦାନନ୍ତର ନେତୃତ୍ୱର ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ନିହିତ । ଆମର ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଐତିହାସିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦଳେ ଯେତେ ଓଲଟା ଦାବି କରନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ଏହା ନିରାଟ ସତ୍ୟ ଯେ, ପ୍ରାକ୍ କ୍ରିଟିଶ ଯୁଗରେ ଭାରତବର୍ଷ କେବେହେଲେ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ରାଜନୈତିକ ସଭା ହୋଇ ନଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ଅନେକ ପୃଥକ ପୃଥକ ରାଜ୍ୟର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଥିଲା । କେବଳମାତ୍ର ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ସମୟରେ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ରାଜନୈତିକ ସଭାଭାବେ ଗଢି ଉଠିଥିଲା, ଯାହା ମଧ୍ୟଦେଇ ଏ ଯାବତ୍ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିବା ଆଧୁନିକ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଚେତନା ଗଢି ଉଠିବାର ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଫଳରେ ଆଧୁନିକ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୃଢ ପ୍ରସାରଲାଭ କରିଚାଲେ, ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଘନିଷ୍ଠ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଉପଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିର ସର୍ବଭାରତୀୟ ଭିତ୍ତିରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଜରିଆରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଏକ ଜାତୀୟ ବଜାରର (National market) ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଏବଂ ଜାତୀୟ ପୁଞ୍ଜି ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ଫଳରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସନ ଓ ଶୋଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଉପଜାତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିବା ସମୟରେ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଉପଜାତି ସମୂହ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଜାତିଭାବରେ ଗଢି ଉଠିଥିଲେ । ଯଦି ଆମ ଦେଶର ଏହି ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ଜାତୀୟ ବୁର୍ଜୁଆଶ୍ରେଣୀ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ହାତରେ ଥାଆନ୍ତା, ତାହାହେଲେ କେବଳ ଯେ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଲୋପ ସମ୍ଭବପର ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହା ନୁହେଁ,

ଅଧିକତ୍ରୁ ଆମ ଦେଶକୁ ଅଣପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବିକାଶ ପଥରେ ପରିଚାଳିତ କରିବା ସହିତ ଜାତିଗତ, ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ସମସ୍ୟାର ଅବସାନ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଘଟିଥାନ୍ତା, ଯେଉଁଲି ଘଟିଛି ଚୀନ ଓ ସୋଭିଏତ୍ ୟୁନିୟନରେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତବର୍ଷରେ ବିପ୍ଳବୀ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ଦୁର୍ବଳତା ଏବଂ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନାମଧାରୀ ରାଜନୈତିକ ଦଳଟିର ସୁବିଧାବାଦୀ ରାଜନୀତି ଓ କେବେ କେବେ ଏପରିକି ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ଯୋଗୁଁ ଏ ଦେଶର ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ବୁର୍ଜୁଆମାନଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ରହିଗଲା । ମୂଳତଃ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ଭାରତର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ ଏବଂ ଆଜି ବି ଏହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରହିଛି ।

ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ୱର ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ଐକ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ବ୍ୟର୍ଥତା

ପ୍ରଥମତଃ, ଏହା ଲକ୍ଷଣୀୟ ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଜାତିଗଠନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉନବିଂଶ ଶତକର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ଯେତେବେଳେ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଏକ ବିଶ୍ୱ-ସାମାଜିକ ଶକ୍ତିଭାବେ କେବଳ ନିଜର ବିପ୍ଳବୀ ଚରିତ୍ର ହରାଇ ବସିଛି ତାହା ନୁହେଁ, ଉପରନ୍ତୁ ତାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଭାବେ ବିପ୍ଳବ ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଏହି ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷଣଟି ସାଙ୍ଗକୁ ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ପରି ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବିକାଶଲାଭ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିଦେଶୀ ଲଗ୍ନୀ ପୁଞ୍ଜିର ବାହୁଛାୟା ତଳେ ଏବଂ ସାମନ୍ତତାତ୍ୱିକ ସମ୍ପର୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷିତ ହୋଇ ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଜନ୍ମ ଓ ବିକାଶ ହୋଇଥିଲା । ଯଦିଓ ଭାରତୀୟ ବୁର୍ଜୁଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଅଂଶଟି ସ୍ୱାଭାବିକଭାବେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ଦିଗରେ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲେ, କାରଣ ଆମ ଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଶ୍ରେଣୀଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଜନଗଣଙ୍କୁ ଇଚ୍ଛାମତେ ଶୋଷଣ କରିବା ପଥରେ ବିଚିତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସନ ଏକ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ୍ୟ ବାଧାଭାବେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ସର୍ବହରା ବିପ୍ଳବ ଯୁଗରେ ସବୁ ଔପନିବେଶିକ ବୁର୍ଜୁଆମାନଙ୍କ ପରି ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ବିପ୍ଳବୀ ଗଣଆନ୍ଦୋଳନର ଆତଙ୍କରେ ଭୀଷଣ ଆତଙ୍କିତ ଥିଲେ । କାରଣ ଏମାନଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ଥିଲା ଯେ, ଯଦି ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ଜନଗଣଙ୍କର

ବିପ୍ଳବୀ ସଂଗ୍ରାମ ସଫଳ ହୁଏ, ତାହା ହେଲେ ଆମ ଦେଶରେ କେବଳ ଯେ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଶାସନର ବିଲୋପ ଘଟିବ ତାହା ନୁହେଁ, ସାଥେ ସାଥେ ସଂଗ୍ରାମର ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଏହା ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଅପସାରିତ କରି ଭାରତବର୍ଷରେ ଅଣପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବିକାଶର ପଥ ଉନ୍ମୁଳ୍ଲ କରିଦେବ ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ସକଳ ସମ୍ଭାବନାକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିଦେବ ।

ଏକପକ୍ଷରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସହିତ ବିରୋଧିତା ଏବଂ ଅପରପକ୍ଷରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନଗଣଙ୍କ ବିପ୍ଳବୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ମାରାତ୍ମକ ଭୟ-ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆମାନଙ୍କର ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଅଂଶକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସଂସ୍କାରପନ୍ଥୀ ବିରୁଦ୍ଧବାଦୀ (reformist opposition) ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇଥିଲା । ସାମନ୍ତବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହାର ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଆପୋଷମୁଖୀ ଥିଲା । ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ସେହି କାରଣରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ସାମନ୍ତବାଦ ସହିତ ଆପୋଷ କରି ଗଢି ଉଠିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା । ସାମନ୍ତବାଦ ସହିତ ଆପୋଷ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଉପଜାତି ଓ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଏକୀକରଣ କରାଇ ଗୋଟିଏ ଜାତିରେ ପରିଣତ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା ଏବଂ ତାହା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା ଅବସରରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାଭାଷୀ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣ ରାଜନୈତିକଭାବେ ଗୋଟିଏ ଜାତିରେ ପରିଣତ ହେଲା ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ଜାତୀୟମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମରେ ସାମନ୍ତତନ୍ତ୍ର, ସାମନ୍ତବାଦୀ ଅନୈକ୍ୟ ଓ ଧର୍ମୀୟ ବନ୍ଧନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅବହେଳା କରିବା ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଭାଷା ଇତ୍ୟାଦିର ବିଭେଦ ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭାବେ ରହିଗଲେ ।

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପ୍ରଭାବରେ ଆଛନ୍ଦ୍ନ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦ

କେବଳ ଏତିକି ନୁହେଁ, ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ନେତୃତ୍ୱ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସାଧନ କରିଆରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଧର୍ମୀୟ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବା ଏବଂ ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ କରିବା ଦିଗରେ କେବଳ ନିଷ୍ଠେଷ ରହିଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଏହି ନେତୃତ୍ୱ ଧର୍ମକୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଭାବାଦର୍ଶି ପ୍ରଚାରର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦ ମୂଳତଃ ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଭାବରେ ଆଛନ୍ଦ୍ନ ଥିଲା । ଏହି ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଭାବରେ ଆଛନ୍ଦ୍ନ ଜାତୀୟତାବାଦ (Religion Oriented Nationalism) ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ପୁନରାଭ୍ୟୁଦୟ (Hindu religious revivalism) ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଏହି ହିନ୍ଦୁତ୍ୱବାଦୀ ପୁନରୁଜ୍ଜୀବନବାଦୀ (Hindu revivalist) ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦ ଅଣିହିନ୍ଦୁ ଜନତା ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ପ୍ରଧାନତଃ, ତାହା ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷଭାବେ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆମ ଦେଶର ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ଦୂରେଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ । ପୁଣି, ଏହାଫଳରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଓ ଜାତୀୟତାବାଦ ବିରୋଧୀ ତଥା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ପକ୍ଷବାଦୀ ମୁସଲମାନ ନେତାମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଏକଥା ବୁଝାଇବା ସହଜ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଭାରତବର୍ଷ କଂଗ୍ରେସ ନେତୃତ୍ୱରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ଛଡ଼ା ଭିନ୍ନ କିଛି ହେବ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ କୌଣସି ନିରାପତ୍ତା ବା ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସର ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିବ ନାହିଁ ।* ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାକ୍ ବିଭକ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ମୁସଲମାନମାନେ ଯେ ନିଜସ୍ୱ ଦେଶର ଦାବି କରିଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁ ଦୋଷ ଲଦି ଦେବା କ’ଣ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ? ଖାଲି ମୁସଲମାନ କାହିଁକି, ତଥାକଥିତ ନାଟବର୍ଷ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ

* ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ତତ୍କାଳୀନ ଅବିଭକ୍ତ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି, ‘ଜାତୀୟ ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ’ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ସଠିକଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାବନ ନକରିବା ଫଳରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜାତି ରୂପେ ବିଚାର କଲା ଏବଂ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାକିସ୍ତାନ ଦାବିକୁ ସମର୍ଥନ କଲା । ଏହି ଦାବି ଉପରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରିଥିଲେ ତତ୍କାଳୀନ ସି.ପି.ଆଇ ତଥା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସି.ପି.ଏମ୍‌ର ତୁଙ୍ଗ ନେତା ବି.ଟି ରଣଦିତ୍ତେ(ପ୍ରକାଶକ)

କ୍ଷେତ୍ରରେ କ'ଣ ହୋଇଛି ? ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେବା ଫଳରେ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ପଛରେ ପଡି ରହିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଜନସାଧାରଣ କେବଳ ଧର୍ମୀୟ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ନାହାନ୍ତି, ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କୁ ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦମନ ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡିଛି ଏବଂ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦ ଏପରିକି ହିନ୍ଦୁ ପୁନରାଭ୍ୟୁଦୟର ଉଦାର ଭାବନାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିନାହିଁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ନେତାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣଗତ (caste) ବିଭେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଐକ୍ୟ ସପକ୍ଷରେ ନାନା ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଏହି ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବଙ୍ଗଳାରେ ବୈଦ୍ୟ, କାୟସ୍ଥ (ଓଡିଶାରେ କରଣ, ଖଣ୍ଡାୟତ ପ୍ରଭୃତି) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ଭିତ୍ତିରେ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱର ପୁନରୁଜ୍ଜୀବନ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ବି ଅଲଗା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ, ହିନ୍ଦୁ ପୁନରୁଜ୍ଜୀବନବାଦ, ଧର୍ମ ସମ୍ପର୍କରେ ତତ୍ତ୍ୱଗତ ଦିଗରୁ ଯେଉଁ ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲା, ତାହା ପୂର୍ବ ତୁଳନାରେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉଗ୍ର ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅଧିକତର ମାନବତାବାଦୀ ଓ ଉଦାର ଥିଲା । ମାତ୍ର ଏହି ଆଲୋଚନାରେ ଏହାର କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ନାହିଁ । ବିଷୟଟି ହେଲା, ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମୀୟ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ କରାଇ ଏକ ଅବିଭକ୍ତ ଜାତି (Homogeneous Nation)ରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ, ଯେଉଁଠି ଧର୍ମ ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାରରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠି ଜାତୀୟତାବାଦ ଓ ମାନବତାବାଦର ନୂତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଭିତ୍ତିରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା, ସେଠି ଭାରତର ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ସହନଶୀଳତା ଓ ଉଦାରତା ଭିତ୍ତିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରାଇ ଏକଜାତି ଗଠନରେ ପ୍ରୟାସୀ ହେଲେ । ଠିକ୍ ଏହି କାରଣରୁ କାଳ ଅନୁପଯୋଗୀ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଇସଲାମ ରୀତିନୀତି ଓ ଆଚାର ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, 'ଖୁଲାଫତ୍' ଆନ୍ଦୋଳନ ଯାହାକୁ କି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ତୁରନ୍ତ ଗଠନର ପ୍ରୟୋଜନରେ କାମାଳପାସାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ତୁରନ୍ତ ଜାତି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ସେହି 'ଖୁଲାଫତ୍'ର ଦାବିଟିକୁ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମସୂତୀ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା

ବ୍ୟତୀତ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ନେତୃତ୍ୱ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଆସ୍ଥା ଅର୍ଜନ କରିବାର ଆଉ କୌଣସି ଭିନ୍ନ ପନ୍ଥା ବାହାର କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସହନଶୀଳତା ଓ ଉଦାରତାର ଭିତ୍ତିରେ ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ନେତୃତ୍ୱ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସଂହତ କରିବାର ସମସ୍ତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କିମ୍ବା ଇସ୍ଲାମ୍ ଧର୍ମୀୟ ରୀତିନୀତିର ସୁରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ଯାହାକି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜ ଗଠନର ନୀତି ସହିତ ଅସଙ୍ଗତିପୂର୍ଣ୍ଣ- ତାହା ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣ ଓ ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛେଦ ବଢାଇବା ପାଇଁ ହିଁ କେବଳ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏହି ପରଣିତି ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଥିଲା କାରଣ, ଧର୍ମୀୟ ରୀତିନୀତିକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ, ଭାଷା, ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତିର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ଜାତି ଗଠନ କେବେହେଲେ କରାଯାଇ ପାରେନା । କାରଣ ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସଂହତିର ପଥକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରେ । ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପଥରେ ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ କରି ମଣିଷର ସାମାଜିକ କ୍ରିୟାକଳାପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧର୍ମକୁ ପୂରାପୂରି ଶକ୍ତିହୀନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସଂହତ କରାଇ ଜାତି ଗଠନ କରିବା ସମ୍ଭବ । ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ନେତୃତ୍ୱ ବା ଯେଉଁ ଶକ୍ତିମାନେ ଜାତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ନେତୃତ୍ୱର ବିକଳ ନେତୃତ୍ୱ ଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା କଥା କହୁଥିଲେ- ସେମାନେ କେହି ହେଲେ ଭାରତୀୟ ଜାତି ଗଠନର ଏହି ସମସ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପାଦନ କରି ନଥିଲେ । ସୁତରାଂ ସମସ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ଗୋଟିଏ ଜାତି ଗଠନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ । ନେତାମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଏହା ହୋଇ ନାହିଁ, ତାହା ନୁହେଁ । ମୋର ବଳ୍ବ୍ୟ ହେଲା, ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଓ ତୃଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ ଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ବିଶେଷତଃ ମୁସଲମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସାମିଲ କରି ଗୋଟିଏ ଜାତି ଗଠନର ପ୍ରୟାସ ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥିଲା; ଅତୀତର ଘଟଣାବଳୀ ମୁଁ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛି- ଇତିହାସରୁ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ । ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧିଆ ନେତୃତ୍ୱର ଧର୍ମୀୟ ସଂସ୍କାରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିବା ଉଚିତ୍ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ସାମନ୍ତତନ୍ତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂସ୍କାରପନ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧବାଦୀ

ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ । ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଦୁର୍ବଳତା, ଅପରଦିଗରେ ବର୍ହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜାତିରେ ଏକୀକରଣ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଉଦାରତା ଏବଂ ସହନଶୀଳତାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଂହତ କରି ଗୋଟିଏ ଜାତି ଗଠନରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିଲା । ଏପରିକି ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ଵ କ୍ଷମତାଲାଭ ପୂର୍ବରୁ ଏ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଭୁଲ ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, କ୍ଷମତାଲାଭ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତାହା ସଂଶୋଧନ କରି ନାହାନ୍ତି । ବରଂ ଆମ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସକବୃନ୍ଦ ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ମସୂଚୀଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତା ନାଁରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଧର୍ମୀୟ ରୀତି ନୀତି, ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ କୁସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷଭାବେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଉଛନ୍ତି । ଫଳରେ ସମାଜବିରୋଧୀ ଶକ୍ତି ଓ ମାନସିକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ପରିଣତିରେ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛୁ ଯେ, ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ଓ ଧର୍ମୀୟ ଆଚାର, ଅନୁଷ୍ଠାନର ବ୍ୟାପକତା ପ୍ରାୟ ସ୍ଵାଧୀନତା ଯୁଗ ତୁଳନାରେ ବହୁଗୁଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସେମାନେ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତାର ନୀତିକୁ ବାସ୍ତବରେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମର ବିକାଶ ପାଇଁ ସମାନ ଉତ୍ସାହ ଦାନ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଓ ଧର୍ମ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ଵାରା ସମାନ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନର ନୀତିରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଷିତ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ ଯେ, ଏହି ପରିବେଶରେ ହିଁ ହିନ୍ଦୀ-ହିନ୍ଦୁ-ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ଦାବି ବାସ୍ତବରେ ଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତି ପାଉଛି । ଏହା ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ, ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା କହିଲେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମ ବିଶ୍ଵାସ ପୋଷଣ, ଅନୁଶୀଳନ ଓ ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଚାରକୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରିବା ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ଅଥବା ଏହାଦ୍ଵାରା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତ ଧର୍ମର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହି ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ଦ୍ଵାରା କୌଣସି ଏକ ବିଶେଷ ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ଵାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କେବଳମାତ୍ର ଧର୍ମ ଭିତ୍ତିରେ ବିଶେଷ ସୁଯୋଗସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆଦୌ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର ଧର୍ମକୁ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟ ହିସାବରେ

ବିବେଚନା କରେ, ସୁତରାଂ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ, ରୀତିନୀତି ଓ ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଚାରକୁ ଯେଉଁଲି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରି ନଥାଏ, ସେହିଭଳି ପ୍ରତିବନ୍ଧକତା ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ନଥାଏ । ଅପରପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ କୌଣସି ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିବା ଜନସାଧାରଣ ଉଭୟଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାରର ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ସ୍ୱୀକାର କରେ । ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀକୁ ସଫଳ କରିବା ମଧ୍ୟଦେଇ ଏହା ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ କରେ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାଜିକ କ୍ରିୟାକଳାପ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉପରୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିଲୁପ୍ତ କରେ ।

ଆମ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁର୍ଜୁଆ ଶାସକଶ୍ରେଣୀର ହିନ୍ଦୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାବନବାଦୀ ମନୋଭାବ ଫଳରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣ ଭାଷା, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉପଜାତୀୟ ମନୋଭାବ ଭିତ୍ତିରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ମାନସିକତାସମ୍ପନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସମସ୍ତ ମାତ୍ର । ଯେତେବେଳେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଜାତି ସମୂହ- ଯେଉଁମାନେ ସାମନ୍ତତନ୍ତ୍ର, ସାମନ୍ତତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଭେଦମୂଳକ ଆଚାର, ରୀତିନୀତି ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସାମାଜିକ ଆଚାର, ରୀତିନୀତି ଉପରେ ‘ଚର୍ଚ୍ଚ’ର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରଭୃତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଫଳ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ପରିଚାଳନା ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ଘଟାଇ ଜାତି ହିସାବରେ ଗଢି ଉଠି ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ଧର୍ମୀୟ ଉନ୍ନାଦନା, ବର୍ଣ୍ଣ ବିଦ୍ୱେଷ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣବିଦ୍ୱେଷ ପ୍ରସୂତ ଦଙ୍ଗା (ଆମେରିକାରେ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ବର୍ଣ୍ଣଭିତ୍ତିକ ଦଙ୍ଗା ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ) ପ୍ରଭୃତିରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି- ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର, ସର୍ବ ହିନ୍ଦୁ, ତତ୍‌ସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ, ଜୈନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ, ଅସମାୟା, ବଙ୍ଗାଳୀ, ଓଡ଼ିଆ, ତାମିଲ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଭାଷାଗତ ଦିଗରୁ ବିଭକ୍ତ, ସେଠି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ବୀଜ କେତେ ଗଭୀରରେ ନିହିତ ତାହା ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ସୁତରାଂ, ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ଘଟାଇବା ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ରହିଛି-ଆମ ଦେଶର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟାର ଏକମାତ୍ର ସଠିକ ସମାଧାନ ପଦ୍ଧତି ।

ମୁଁ ଜାଣେ, ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ପାରନ୍ତି- ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁଠି, ସାମନ୍ତତନ୍ତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବୁଦ୍ଧିଆମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ବିପ୍ଳବୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା ପଥରେ ଜାତି ଗଠିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଆ ଅର୍ଥରେ ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ କରାଯାଇଛି, ସେଠାରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ବର୍ଷବିଦ୍ୱେଷ ଦଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି ? ଏହାର କାରଣ ବାହାର କରିବାକୁ ବେଶୀ ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବନି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସାମନ୍ତତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଭେଦମୂଳକ ଆଚାର, ରୀତିନୀତି ଦୂର କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ଜାତିଗଠନ ପଦ୍ଧତି ମୂଳତଃ ସମାଧୂତ ହୋଇଛି । ଫଳରେ ଏହି ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ବା ଧର୍ମୀୟ ବିଭେଦ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ବ୍ୟାପକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରେ । କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିଆଶ୍ରେଣୀ ସମାଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ଏଣୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଶାସନରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯାଏ । ଏହି ଜାତି ସମସ୍ୟା ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଆ ଶ୍ରେଣୀ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନର ନୀତି ଏହିଭଳି ଏକ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ । ସମସ୍ତ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶରେ, ଯେଉଁଠି ଏକାଧିକ ଜାତି (nationality) ବିଦ୍ୟମାନ, ସେଠି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଜାତି, ଅନ୍ୟ ଜାତି ସମୂହକୁ ଦମନ କରେ, ସେଥିପାଇଁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଅଧିକାର ଜନସାଧାରଣ କେବଳମାତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣରେ ନିଷ୍ପେଷିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ- ଅଧିକତଃ ଜାତିଗତ ନିପୀଡ଼ନ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ବର୍ଷବିଦ୍ୱେଷ ଦଙ୍ଗା ହେଉଛି, ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଜାତି କର୍ତ୍ତୃକ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଜାତି ସମୂହକୁ ଏହିଭଳି ଦମନର ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ବି ଯେଉଁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ତାର ବିକାଶର ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ତରରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଜାତୀୟ ସଂହତି ଓ ଜାତି ଗଠନର ତାଗିଦରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂଖଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସଂହତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା, ପୁଣି ସେହି ପୁଞ୍ଜିବାଦ ହିଁ ତାର ବିକାଶର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ତରରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସ୍ତରରେ ଗଣଅଭ୍ୟୁଥାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜର ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ନିଜେ ହିଁ ଜନଗଣଙ୍କ ଐକ୍ୟକୁ ବିନଷ୍ଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସଙ୍କଟ ଯେତେ ତୀବ୍ରତର

ହେଉଛି ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶ୍ରମଜୀବୀ ଜନଗଣଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମ ଯେତେ ତୀବ୍ର ହେଉଛି, ପୁଞ୍ଜିବାଦ ସେତିକି ଫାସିବାଦୀ ରୂପ ଧାରଣ କରୁଛି ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ବିରୋଧୀ ଗଣଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିପଥଗାମୀ କରିବା ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ପ୍ରବଣତାକୁ ଉସ୍ତକାଉଛି । ଏହି କାରଣରୁ ଆମେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଆ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମୀୟ ଉନ୍ମାଦନା, ବର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷତା ଓ ବର୍ଣ୍ଣବିଦ୍ୱେଷ ଦଙ୍ଗାର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲା ଖୋଲି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛେ । ସୁତରାଂ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ତିଷ୍ଠି ରହିଥିବ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ, ଜାତିଗତ, ବର୍ଣ୍ଣଗତ ଇତ୍ୟାଦି ଜନବିରୋଧୀ ମନୋଭାବର ଉତ୍ପତ୍ତିର ମୂଳକାରଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକଭାବରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ସଂଗଠିତ ହେବାର ଭିତ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ରହିଥିବ । ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶ୍ରମଜୀବୀ ଜନଗଣ କ୍ଷମତା କରାୟତ୍ତ କରି ପୁଞ୍ଜିବାଦର ପ୍ରଭାବ ନିଃଶେଷ କରିବେ ଏବଂ ସମାଜତନ୍ତ୍ରକୁ ସାର୍ଥକ ରୂପ ଦେବା ପାଇଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବେ, କେବଳମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ହିଁ ଜାତିଗତ, ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଧାନ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ଚିରଦିନ ସକାଶେ ଅବସାନ ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଇତିହାସର ଏହି ଶିକ୍ଷାକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବେ ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସମାଜତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସଂଗ୍ରାମରେ ନିୟୋଜିତ ହେବେ ।

ଆଶୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

କିନ୍ତୁ ଯେତେଦିନ ଯାଏଁ ଜନଗଣ କ୍ଷମତା କରାୟତ୍ତ କରି ସମାଜତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଜରିଆରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ସମୂଳେ ଉଚ୍ଛେଦ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ନହେଉଛନ୍ତି, ସେତେଦିନ ଯାଏଁ କ'ଣ ଆମେ ହାତଗୋଡ ବାନ୍ଧି ବସିଥିବା? ନା, ତାହା ଆମର ରୂତାନ୍ତ ନିର୍ବୋଧତା ହେବ । ଯେହେତୁ ଭାରତବର୍ଷ ଏକ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶ ଏବଂ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଯେହେତୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ, ଜାତିଗତ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ପ୍ରଭୃତି ଜନବିରୋଧୀ ଚିନ୍ତାଭାବନାକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ, ଲାଳନପାଳନ କରେ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଓ ବର୍ଣ୍ଣବିଦ୍ୱେଷ ଦଙ୍ଗାର ମୂଳ କାରଣକୁ ଜିଆଇ ରଖିଥାଏ, ସେଇହେତୁ ହିଁ କିଛି ଦିନ

ପରେ ପରେ ଆମ ଦେଶରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା ଘଟିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ- ଏ ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି କରିବା ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଅଦୃଷ୍ଟବାଦ ବା ନେତିବାଦୀତିତ୍ତା (Fatalism) ନିକଟରେ ଆମ୍ଭ ସମର୍ପଣ କରିବା । ଆମେ ଜାଣୁ କୌଣସି ଘଟଣା ହିଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘଟଣାବଳୀରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଏକ ଘଟଣା ନୁହେଁ, ତେଣୁ କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟିବାର କାରଣ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ହିଁ ଯେ, ତାର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ପରିଣାମ ଦେଖାଦେବ-ଏହିଭଳି ଧାରଣା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହା ସହିତ ସମ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣା ଓ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଥାଏ । ଫଳରେ ଦେଖାଯାଉଛି, କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ଏବଂ ସେହି କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଜଜୀବନରୁ ସମୂଳେ ଧ୍ୱଂସ କରିବାର ଶକ୍ତିକୁ କ୍ରମାଗତଭାବେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପଥରେ ହିଁ ଜନସାଧାରଣ ଏହି କାରଣରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିଣତିକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିପାରେ ଏବଂ ଏପରିକି ସାମାଜିକଭାବେ ଏହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରେ । ସୁତରାଂ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଧାରାବାହିକଭାବେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରି ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଆମ ଦେଶରେ ଆମେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ପ୍ରଭାବକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିପାରୁ ଏବଂ ଏହି ପଦ୍ଧତିରେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରିବା ।

ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ

ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ

ମାତ୍ର ଏକଥାକୁ ଆଦୌ ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ, ଆମ ଦେଶରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିବା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳମାତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦାବି ହାସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମସୂଚୀ ଭିତରେ କେବେହେଲେ ସାମାଜିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀ ସ୍ଥାନ ପାଇ ନାହିଁ । ଏହିଭଳି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ମସୂଚୀ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇ ପାରେ ନା । ସୁତରାଂ, ଅତୀତ ଭଳି କେବଳ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଦାବି ଭିତରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମସୂଚୀକୁ ସୀମିତ ରଖିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏ ଯାବତ୍ ଆମ ଦେଶରେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ

ହୋଇ ରହିଥିବା ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ କର୍ମସୂତା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନାହିଁ ଏବଂ ଆମର ଜନଗଣ ସାମାଜିକ ଓ ଧର୍ମୀୟ କୁସଂସ୍କାର, ରାତିନାତି ତଥା ଚିନ୍ତାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭେଦର ପାଚେରୀ ଅପସାରିତ ନହୋଇଛି ଏବଂ କେବଳମାତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଦିଗରୁ ନୁହେଁ, ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗରୁ ସମଗ୍ର ଜନସାଧାରଣ ଏକ ସୁସଂହତ ଏକ ଜାତୀୟ ସତ୍ତାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପୁଣି ଥରେ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ଏଠି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଯେ, ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜେହାଦ୍ ଘୋଷଣା ନୁହେଁ ବରଂ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ କୌଣସି ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିବା ଜନଗଣ, ଏହି ଉଭୟଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଆଗାମୀ ବହୁ ଦିନ ଯାଏଁ ମଣିଷର ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ସମାଜରେ ବିରାଜମାନ କରିବ, କିନ୍ତୁ ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟଭାବେ ରହିବ, ରାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହିବ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଧର୍ମକୁ ତା'ର ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ଜାଗାରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କରେ । କେହି ଏଭଳି ଯୁକ୍ତି କରିପାରେ ଯେ, ଧର୍ମ ଯଦି ତିଷ୍ଠି ରହେ ତେବେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାଜିକ କ୍ରିୟାକଳାପରେ ଏହା ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏଭଳି ଧାରଣା ମୂଳରେ କୌଣସି ବାସ୍ତବ ଭିତ୍ତି ମୁଁ ଖୋଜି ପାଉନି । ମୋ ମତରେ, ଏହିଭଳି ଚିନ୍ତା ଧର୍ମୀୟ ରାତିନାତି ଓ ଆଚାର ବ୍ୟବହାରକୁ ଖୋଦ ଧର୍ମ ବୋଲି ଭୁଲ କରିବାର ପରିଣତି । ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମୀୟ ରାତିନାତି, ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଦୁଇଟି ପୃଥକ୍ ବ୍ୟାପାର । ଧର୍ମୀୟ ପ୍ରଥା ଅତୀତରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି ସହ ସଂହତି ରଖି ଆହୁରି ବଦଳିବ । ସୁତରାଂ, ଯଦି କେହି ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମୀୟ ରାତିନାତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛି ବୋଲି ତାକୁ ଧର୍ମବିଦ୍ୱେଷୀ ବା ଧର୍ମ ପରିତ୍ୟାଗକାରୀ ବୋଲି ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେନା । ତୁରନ୍ତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିକାଶ ପଥରେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ଇସଲାମ ଧର୍ମୀୟ ରାତିନାତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମାଲ ଆତାତୁର୍କ ଆଜୀବନ ଜଣେ ଖାଣ୍ଟି ମୁସଲମାନ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସଂଗ୍ରାମ କରିନଥିଲେ କି ? ନାସେର କ'ଣ ଜଣେ ମୁସଲମାନ

ନୁହନ୍ତି ? ତଥାପି କ'ଣ ସେ ନିଜ ଦେଶରେ ଇସଲାମ ଧର୍ମୀୟ ବହୁ ପ୍ରଥା ଓ ଚିନ୍ତାର ଅବଲୁକ୍ତି ଘଟାଇ ନାହାନ୍ତି କି ? କୌଣସି ମୁସଲମାନ ମହମ୍ମଦ ଅଲ୍ଲା ଜିନ୍ଦାକୁ ଅଣ ମୁସଲମାନ ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ପାରିବେ କି, ଯେହେତୁ ସେ ବସ୍ତୁତଃ ଇସଲାମ ଧର୍ମୀୟ କୌଣସି ରୀତିନୀତି ପାଳନ କରୁ ନଥିଲେ ? ହିନ୍ଦୁମାନେ ପୂର୍ବରୁ ପାଳନ କରି ଆସିଥିବା ଅନେକ ଧର୍ମୀୟ ଆଚାର କ'ଣ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନାହାନ୍ତି ? ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ନିର୍ଣ୍ଣିତଭାବେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସାମାଜିକ ପ୍ରୟୋଜନ ସହ ସଂହତିହୀନ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧର୍ମୀୟ ଆଚାର ଓ ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ, ବିରାମହୀନ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧର୍ମୀୟ ଆଚାର ଓ ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ, ବିରାମହୀନ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇବ, କିନ୍ତୁ ତାହା ଦ୍ଵାରା ଧର୍ମ ବିଶ୍ଵାସ ବା ସାଧାରଣଭାବେ ଧର୍ମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳିତ ହେବ, ଏକଥା ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିପତିଶ୍ରେଣୀ ଆମ ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର କର୍ମସୂଚୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ଯେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତେ କ୍ଷମତାବାନ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ୟମରେ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଏହି ସବୁ କର୍ମସୂଚୀ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ଦାୟିତ୍ଵ ନିର୍ଭର କରୁଛି ଏକମାତ୍ର ଭାରତର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଉପରେ ।

ସୁତରାଂ, ଏହି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମ୍ମିଳନୀ କେବଳ ଯେ ଆମ ଦେଶରେ ବୃହତ୍ତର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିସମୂହ ସହ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିବ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରିଚାଳିତ ଏହାର କର୍ମସୂଚୀକୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିସମୂହ ଦ୍ଵାରା ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣର ହାତରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଁ ପରିଚାଳିତ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମସୂଚୀ ସହିତ ସାମିଲ କରିବ ତାହା ନୁହେଁ, ଅଧିକତ୍ରୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଶୋଷଣ ଯନ୍ତ୍ରରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରିଚାଳିତ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ସଂଗ୍ରାମ ଉପରେ ଏହାକୁ ମୂଳତଃ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିବା ଦରକାର ଯେ, ଭୀତି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାସ ମଧ୍ୟରେ ବସବାସ କରି ଏବଂ ଶାସକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉପରେ ଏଠି ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନିରାପତ୍ତା ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ସଠିକ ବିପ୍ଳବୀ ଦଳର ନେତୃତ୍ଵରେ ପରିଚାଳିତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ

ଆନ୍ଦୋଳନର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ହିଁ ଆମ ଦେଶରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି । ସୁତରାଂ ଯେମିତି ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଶାସକ ବୁର୍ଜୁଆଶ୍ରେଣୀର କବଳାରୁ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରଭୃତି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦାବି ସମୂହର ଭିତ୍ତିରେ ଲଢେଇ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସଂଖ୍ୟା ଲଘୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସଂଗ୍ରାମ ପରିଚାଳନା କରି ପାରନ୍ତି, ସେଇଭଳିଭାବେ ଏହି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନଭେନସନ୍ କର୍ମସୂଚୀ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । କେବଳମାତ୍ର ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ଅବସାନ ଘଟିବ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରିବା ଅର୍ଥହୀନ । କାରଣ, ଏକଥା କିଏ ନଜାଣେ ଯେ, ଆମ ଦେଶର ପ୍ରଶାସନିକ ଡାକ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ମନୋଭାବ ସଂକ୍ରମିତ, ଯାହା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଉତ୍ତେଜନାବେଳେ ମାରାତ୍ମକ ରୂପ ପରିଗ୍ରହଣ କରେ । ଠିକ ଅନୁରୂପଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ନିମିତ୍ତ କେବଳମାତ୍ର ମଣିଷର ଶୁଭବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଭ ବୁଦ୍ଧିର କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଉତ୍ତେଜନା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ ସେତେବେଳେ ଏହା କୌଣସି ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଉତ୍ତରକୁ ସମୂଳେ ନିର୍ଘିହ୍ନ କରାଯାଇ ନପାରିବ, ସେତେଦିନ ଯାଏ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବ, ଆମ ସମାଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଘଟିତ କରା ନଯିବ ଏବଂ ଧର୍ମକୁ ମଣିଷର ନିଜ୍ଜକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଷୟରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଷିତ କରା ନଯିବ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଯେଉଁଠି ରହିଛି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ହିଁ ରହିଥିବ ।

କେତୋଟି ପ୍ରସ୍ତାବ

ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ଏତାଦୃଶ ଏପରି ଏକ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେମିତି ପହଞ୍ଚିପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କର୍ମସୂଚୀ ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଛି-

୧. ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବପ୍ରକାରର ଧର୍ମାୟ ପ୍ରଭାବରୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

୨. ସରକାର କର୍ତ୍ତୃକ ଆୟୋଜିତ ଅଥବା ସରକାରୀ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ସମ୍ପାଦିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଦିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଧର୍ମାୟ ଆଚାର, ରୀତିନୀତି ପାଳନ କରିବା ଚଳିବ ନାହିଁ ।

୩. ଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ପ୍ରସାର ନିମିତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଭାବେ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୪. ସାମାଜିକ ଓ ଧର୍ମାୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉତ୍ସବରେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ମିଳାମିଶ୍ରଣ ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ ।

୫. ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ଓ ଏହାର ସମାଧାନ ପନ୍ଥା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସକାଶେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଜନସଭା ଏବଂ ଛୋଟ ଛୋଟ ଘରୋଇ ଆଲୋଚନା ସଭା ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ ।

୬. ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଲିଖିତ ରଚନାବଳୀ ସହ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ସାମାଜିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବା ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ସମର୍ଥନକାରୀ କୌଣସି ରଚନା ପ୍ରକାଶ ହେବ ନାହିଁ ।

୭. ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱମୂଳକ ଗଣ କମିଟି ସବୁ ସ୍ତରରେ ଗଠନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବ୍ୟାପକ ସଂଖ୍ୟକ ଜନସାଧାରଣ ଯେମିତି ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହିସବୁ କମିଟି ସବୁପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଜୁଲୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନଗଣଙ୍କ ପ୍ରତିଟି ସଂଗ୍ରାମକୁ ଦ୍ୱିଧାହୀନଭାବେ ସମର୍ଥନ ଓ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

୮. ଯେଉଁମାନେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ମନୋଭାବ ନେଇ ଚଳିବେ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଥବା ପରୋକ୍ଷଭାବେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ପ୍ରଚାର କରିବେ ବା ଯେଉଁମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କୌଣସି ଧରଣର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ବିସ୍ତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହେବ, ସାମାଜିକ ସମ୍ମତି ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରିକି ଯେମିତି ସମାଜରୁ୍ୟତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ସେଇ ଧରଣର ମନୋଭାବ ଗଢିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ନେବାକୁ ହେବ ।

ବନ୍ଧୁଗଣ, ଏହାଛଡା ଆଉ କେତେକ କରଣାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ମୋର ମନେହୁଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି କାର୍ଯ୍ୟ ଆମେ ଆରମ୍ଭ କରିପାରୁ । ସର୍ବଶେଷରେ ଆପଣମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ପୁନର୍ବାର ଅନୁରୋଧ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତା ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ତିକ୍ତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚିରାଚରିତ ପଥ ଅନୁସରଣ କରି ବ୍ୟର୍ଥତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯତ୍ ସାମାନ୍ୟ ବି ସମ୍ଭବ ସଠିକ୍ ପଥରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଶୁଭବୁଦ୍ଧି ଜାଗ୍ରତ କରି ଏବଂ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷା କଥା କହି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ମୁକାବିଲା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଫାଙ୍କା (Vague) ମାନବିକ ଆବେଦନ ଆମେ ବହୁତ ଶୁଣିଛୁ । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସଦ୍‌ଭାବର ପ୍ରଶସ୍ତିରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଏହି ଶସ୍ତ୍ରା ସ୍ତୋତ୍ରାନ ପ୍ରଚାର କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାର ବାସ୍ତବ କର୍ମସୂଚୀ ନେଇ ଏ ଦେଶର ଜନଗଣଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତୁ । ଆଶା କରୁଛି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କନ୍‌ଭେନ୍‌ସନ୍ ପକ୍ଷରୁ ଏହି ଐତିହାସିକ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଳିତ ହେବ ।

ବନ୍ଧୁଗଣ ଓ ପ୍ରତିନିଧି ଭାତୃବୃନ୍ଦ ମୋର ଧନ୍ୟବାଦ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।